

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์

อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี*

GUIDELINES FOR SUSTAINABLE COMMUNITY TOURISM MANAGEMENT IN THAM RONG SUBDISTRICT, BAN LAD DISTRICT, PHETCHABURI PROVINCE

วรวัลณ์ ดอกรัก¹ และ พชร สาทร์เงิน²

Worawalan Dokrak¹ and Phachara Sastngern²

¹⁻²มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

¹⁻²Stamford International University, Thailand

Corresponding author E-mail: wrwl.amp@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน 2) เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน 3) ศึกษาปัจจัยในการท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีส่วนร่วมในแนวทางการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ จำนวน 380 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดแบบโควตา และแบบบังเอิญ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไคสแควร์ การถดถอยเชิงพหุ และ การวิเคราะห์เนื้อหา

* Received 13 October 2023; Revised 18 October 2023; Accepted 30 October 2023

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2) เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ และประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 3) ปัจจัยในการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมและนันทนาการ และด้านแพ็คเกจที่มีให้บริการและตัวกลางเชื่อมโยงการบริการของแหล่งท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล กับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 3) แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า ชุมชนควรจะต้องตั้งกฎกติกาให้ชัดเพื่อสร้างวินัยให้กับทุกคน ทั้งยังควรมีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนมากยิ่งขึ้น เพื่อหาทางพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นระบบ เกิดการเรียนรู้ในข้อมูลชุดเดียวกันจากประชาชนประจำชุมชน เผยแพร่ตามโรงเรียนในตำบลเพื่อสืบทอดให้ลูกหลาน

คำสำคัญ: การจัดการ, การท่องเที่ยว, วิถีชุมชน, ความยั่งยืน

Abstract

This research aimed to study 1) level of sustainable community tourism management. 2) factors in tourism that have cause-effect relationships with sustainable community tourism management. 3) guidelines for developing sustainable community tourism management. The sample groups used in the study were government, private, public, and tourists. who are stakeholders and involved in sustainable community tourism management practices, Tham Rong Subdistrict, 380 people, obtained by setting a quota size and coincidentally and 8 key informants. They were selected by purposive sampling. The instrument for collecting data were questionnaire and interview form. Analysis data by Descriptive statistics were frequency percentage, mean, standard deviation, chi-square, multiple regression analysis and Content Analysis.

The research results were found as follows; 1) Tourism management based on sustainable community methods is at a high level 2) Gender, age,

education level, occupation, monthly income, status, and work experience. It has a relationship with sustainable community tourism management. Statistically significant at the 0.001 level. 3) factors in tourism Activities and exhibitions and packages available and intermediaries linking the services of tourist attractions. There is a cause-effect relationship. with sustainable community tourism management Statistically significant at the 0.001 level.4 3) Guidelines for developing sustainable community tourism management. It was found that communities should set clear rules to create discipline for everyone. There should also be more cooperation between various agencies and the public. To find a way to develop tourism systematically Learning takes place on the same set of information from community scholars. Distributed to schools in the subdistrict to pass on to children.

Keywords: Management, Tourism, Community Life, Sustainability

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย เป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูงมีบทบาทและความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม นับเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญอันนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ ก่อให้เกิดการสร้างงาน การกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาค และยังคงมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ด้วยความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปะวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ และอภิมหาเมืองในแบบของคนไทย (แผนพัฒนาการองเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564) โดยในปี พ.ศ. 2558 World Economic Forum: (WEF) ได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย อยู่ในอันดับที่ 35 จาก 141 ประเทศทั่วโลก โดยรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยม คือการท่องเที่ยวในรูปแบบใกล้ขีดธรรมชาติ และการใช้ชีวิตตามวิถีชุมชนดั้งเดิมมีเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ภาครัฐมุ่งพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งหวังที่จะให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นแรงขับที่จะทำให้เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเติบโตและเป็นแรงผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเติบโตได้อย่างยั่งยืน ด้วยการเพิ่ม

ศักยภาพและทักษะของทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน (กฤษณ์ จุฑามณี, 2564)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ชุมชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทาง การบริหารจัดการโดยชุมชนเอง ซึ่งปัจจุบันการท่องเที่ยวรูปแบบนี้กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่ถือว่าเป็น Local Experience นอกจากนี้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในการจัดการทรัพยากรและวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว อีกทั้งยังช่วยในการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม รวมทั้งอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างวิถีชีวิต จารีตประเพณีที่แตกต่างกัน สร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนในท้องถิ่นของตน การกระจายรายได้สู่คนในท้องถิ่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม แม้การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผ่านมาจะประสบความสำเร็จหลายชุมชนจากการท่องเที่ยวมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น แต่หลายชุมชนก็ต้องยุติลงมาจากปัญหาอุปสรรคหลายประการ เช่น ข้อจำกัดด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ปัญหาการกระจายได้ที่เป็นธรรม ปัญหาความเสื่อมโทรมจากนักท่องเที่ยว การขาดข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรม ตลอดจนการขาดการบูรณาการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ที่ต้องอาศัยกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (อง คำเกิด และคณะ, 2563)

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองบนฐานต้นทุนของชุมชนจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชน มีจิตสำนึกในการดูแลรักษา มีความรักสามัคคีกันในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันของคนในชุมชน และกับชุมชนเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือกันในการแก้ไขปัญหา ชุมชนตัดสินใจได้อย่างอิสระ มีการจัดการรายได้ด้วยความโปร่งใส โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชน ส่งผลให้ชุมชนเกิดระบบความ

ร่วมมือทั้งคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เกิดความเอกภาพระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับชุมชน ทำให้เกิดพลังของชุมชนมีความเข้มแข็งอยู่รอดได้ภายใต้ภัยคุกคามจากภายนอก ทั้งนี้ ภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้คนในชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และตรวจสอบได้ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ภาครัฐเกิดการตัดสินใจและเป็นที่ยอมรับร่วมกันในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับแนวคิดประเทศไทย 4.0 ที่ต้องการสร้างความเข้มแข็งจากภายในของคนในชุมชน โดยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานอัตลักษณ์ของชุมชนท่องเที่ยวเพื่อสร้างสมดุลในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และประชาชนพึ่งพาตนเองได้ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ,พ.ศ.2560-2564 ซึ่งสิ่งสำคัญในการพัฒนาก็คือ องค์ความรู้ ความเข้าใจในอัตลักษณ์ การมีจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรของตน และการบริการจัดการเป็นต้น (ธง คำเกิด และคณะ, 2563)

จังหวัดเพชรบุรี เป็นพื้นที่พิเศษตามมาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 และเป็นหนึ่งในจังหวัดที่เป็น เป้าหมายในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริม การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เสริมสร้างการอนุรักษ์อัตลักษณ์ และทรัพย์สินทางวัฒนธรรม มีความเหมาะสมในหลายด้านสำหรับการเป็นเมืองที่จะรองรับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ทั้งด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของจังหวัดเพชรบุรีสู่สายตาชาวโลกให้รับรู้ และเข้าใจในวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี ความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดินเมืองเพชรก่อเกิดพืชพันธุ์ธัญญาหารที่มีคุณภาพดี และมีความหลากหลาย สะท้อนผ่านภาพอันตระการตาของทุ่งนา ป่าตาล เทือกเขา และท้องทะเล ภายใต้ความงดงามของทิวทัศน์ได้ซ่อนชุมชนทรัพย์ล้ำค่าที่หล่อเลี้ยงเมืองเพชรอย่างไม่สิ้นสุด จากพื้นฐานของการหาอยู่หากินก่อเกิดเมืองช่างแห่งช่างสยามอันวิจิตรงดงามในปัจจุบัน ชุมทรัพย์ล้ำค่า คือ พืชพันธุ์ธัญญาหาร เมื่อมีวัตถุดิบอันดีเยี่ยม ผนวกกับฝีมือในการปรุงอาหารอันประณีตของคนเมืองเพชรที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น และการได้รับวัฒนธรรมด้านอาหารจากราชสำนักอยุธยา รัตนโกสินทร์ ชาวจีน ชาวมอญ และกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่น เกิดการเลือกรับปรับใช้อย่างลงตัว ทำให้อาหารเมืองเพชรมีอัตลักษณ์เฉพาะ ปรากฏอยู่ในอาหาร 4 อย่างที่โดดเด่น คือ แกงคั่วหัวตาล ขนมจีนทอดมัน ข้าวแช่ และ ก๋วยเตี๋ยวน้ำแดง ซึ่งสะท้อนรากวัฒนธรรมของเพชรบุรีได้อย่างชัดเจน อำเภอบ้านลาดเป็นหนึ่งใน 8 อำเภอ

ของจังหวัดเพชรบุรี อำเภอบ้านลาดแบ่งเป็น 18 ตำบล ซึ่งแต่ละตำบลมีความเกี่ยวเนื่องกันทางมรดกวัฒนธรรมการทำตาล อาทิ การทำน้ำตาล การใช้ประโยชน์จากไม้ตาล การทำอาหารพื้นเมือง การทำขนมประจำถิ่น ล้วนเกิดจากเหง้าเดียวกันทั้งสิ้น (เมืองเพชรบุรี, 2566)

เมื่อพูดถึงจังหวัดเพชรบุรี “น้ำตาลเมืองเพชร” ย่อมเป็นที่ประจักษ์ และน้ำตาลเมืองเพชรที่ทุกคนรู้จักนั้นส่วนใหญ่มาจากอำเภอบ้านลาดทั้งสิ้น เป็นชุมชนที่มีเสน่ห์และความโดดเด่นทั้งสินค้า OTOP ของชุมชน อาหารพื้นถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว และภูมิปัญญาของคนในชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน แต่หากพิจารณาการดำเนินงานพบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภอบ้านลาด ชุมชนยังต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการความร่วมมือจากหลายฝ่ายเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งยังพบปัญหาในการดำเนินงาน เช่น ขาดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืน ขาดการบูรณาการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เป้าหมายร่วมกันยังไม่ชัดเจนว่าทำไปเพื่ออะไร ขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนยังสนับสนุนไม่ตรงประเด็น บางครั้งเกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ชุมชนยังความรู้และความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมและโปรแกรมให้เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจแตกต่างกัน ขาดที่เล็งในการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยว หากไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาและได้รับการพัฒนา จะทำให้เกิดปัญหาในการทำงานตามมาและต้องหยุดการดำเนินการลง

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี เป็นกลไกการขับเคลื่อนในการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชน ให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองบนฐานต้นทุนของชุมชนจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชนได้ และเกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

3. เพื่อศึกษาปัจจัยในการท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลมีความสำคัญกับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยในการท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Methods Research) ทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีส่วนร่วมในแนวทางการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี รวมทั้งสิ้นจำนวน 5,658 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง 380 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Random Sampling) และแบบบังเอิญ (Accidental Random Sampling) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จำนวน 8 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) ภาครัฐได้แก่หน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนจำนวน 2 คน 2) ภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการด้านธุรกิจการท่องเที่ยวและการโรงแรม จำนวน 2 คน 3) ภาคประชาชนได้แก่ ผู้นำชุมชนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่จำนวน 2 คน และ 4) นักท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอบ้านลาด

จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 2 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ประเภทของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม และเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์

2.2 องค์ประกอบของเครื่องมือ

แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 7 ข้อ มีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยในการท่องเที่ยว ประกอบด้วยข้อคำถาม 25 ข้อ มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิด มีการประเมินค่าแบบลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) กำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิด มีการประเมินค่าแบบลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) กำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

แบบสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการดังนี้

3.1 การเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการแจกชุดแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 ชุด ให้กับภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว ที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี และผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม นำมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติและวิเคราะห์เนื้อหาในลำดับต่อไป

3.2 การเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนจำนวน 2 คน ผู้ประกอบการด้านธุรกิจการ

ท่องเที่ยวและการโรงแรม จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ จำนวน 2 คน และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 8 คน

3.3 ทำการรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ และวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป สำหรับแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาถอดคำสัมภาษณ์ เรียบเรียง และจัดกระทำข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการ ดังนี้

การวิเคราะห์ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หาค่าร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง และพรรณนาแบบความเรียงอย่างละเอียดด้วยภาษาวิชาการ

การวิเคราะห์ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยในการท่องเที่ยว ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง และพรรณนาแบบความเรียงอย่างละเอียดด้วยภาษาวิชาการ

การวิเคราะห์ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง และพรรณนาแบบความเรียงอย่างละเอียดด้วยภาษาวิชาการ

การวิเคราะห์ตอนที่ 4 เป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระ เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แล้วนำเสนอในรูปแบบพรรณนาแบบความเรียงอย่างละเอียดด้วยภาษาวิชาการ

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้สถิติไคส

แควร์ (Chi-Square) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง และพรรณนาแบบความเรียงอย่างละเอียดด้วยภาษาวิชาการ

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยในการท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) หาค่าโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multi Linear Regression Analysis) และทดสอบความเป็นอิสระกันของความคลาดเคลื่อนคือ Durbin-Watson ซึ่งมีค่าเท่ากับ $1.5 \leq \text{Durbin-Watson} \leq 2.5$ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง และพรรณนาแบบความเรียงอย่างละเอียดด้วยภาษาวิชาการ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการ ดังนี้

ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์เพื่อให้ผลการวิจัยมีความแม่นยำและมีความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ จากผู้ให้ข้อมูล จากนั้นใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการตีความจากข้อมูลเบื้องต้นให้เป็นข้อมูลที่สื่อความหมายของผู้ให้ข้อมูลด้วยการแยกประเภทและการลดทอนข้อมูลเพื่อจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อนำมาตีความและสร้างข้อสรุปโดยนำผลการสรุปต่างๆ มาเชื่อมโยงจนเกิดเป็นโครงสร้างของข้อสรุป ที่สามารถตอบปัญหาได้ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า การจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนี้ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.59) และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ดังนี้ ด้านการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.64) ด้านองค์กรชุมชน ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.77) และด้านการจัดการ ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.77)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะส่วนบุคคล ในภาพรวม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ และประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยในการท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยในการท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($F=262.333$ และ $P \leq 0.001$) กับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ร้อยละ 77.50 – 77.80 โดยมีค่าทดสอบความเป็นอิสระกันของความคลาดเคลื่อน (Durbin-Watson) ในครั้งนี้มีค่าเท่ากับ 1.925 มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม (R) อยู่ในระดับสูง 0.882 และเมื่อพิจารณาจากการปรับมาตรฐานของตัวแปร (Standardized Variables) ในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุและค่า สปส.Beta เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านกิจกรรมและนิทรรศการ ($\beta_{กิจกรรม} = 0.761$, Sig = $P \leq 0.001$) และแพ็คเกจที่มีให้บริการและตัวกลางเชื่อมโยงการบริการของแหล่งท่องเที่ยว ($\beta_{แพ็คเกจ} = 0.181$, Sig = $P \leq 0.001$) กล่าวคือ การจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี นั้น เป็นผลมาจากปัจจัยด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านกิจกรรมและนิทรรศการ และแพ็คเกจที่มีให้บริการและตัวกลางเชื่อมโยงการบริการของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

$$\hat{y} = b_0 + b_4x_4 + b_5x_5$$

$$= 0.233 + 0.760 (\text{กิจกรรมและนิทรรศการ}) + 0.143 (\text{แพ็คเกจที่มี$$

ให้บริการและตัวกลางเชื่อมโยงการบริการของแหล่งท่องเที่ยว)

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ในด้านทรัพยากรธรรมชาตินั้น ชุมชนถ้ำรงค์มีความพร้อมในการต่อยอดเป็นอย่างมาก เพราะอุดมไปด้วยธรรมชาติที่สมบูรณ์ และการสืบต่อวัฒนธรรมหลายประเภทเช่น การทำน้ำตาลโตนด การทำว่าวจุฬา การทำผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล ฯลฯ แต่มักเกิดปัญหาในเรื่องของการที่นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการทำลายธรรมชาติโดยไม่ได้ตั้งใจ ดังนั้น ชุมชนควรจะต้องตั้งกฎกติกาให้ชัดเพื่อสร้างวินัยให้กับ

ทุกคน ทั้งยังควรมีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนมากยิ่งขึ้น เพื่อหาทางพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นระบบ เกิดการเรียนรู้ในข้อมูลชุดเดียวกันจากประชาชนประจำชุมชน เผยแพร่ตามโรงเรียนในตำบลเพื่อสืบทอดให้ลูกหลาน เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมมีการบริหารงานอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ชุมชนตำบลถ้ำรงค์นั้นอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติในด้านต่าง ๆ ที่แข็งแรง พร้อมในการต่อยอดพัฒนา ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากขาดความร่วมมือและการจัดการที่ดี ชุมชนถ้ำรงค์มีองค์กรทางการท่องเที่ยวอยู่หลากหลาย รวมทั้งมีอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมแบ่งไปตามแขนงต่าง ๆ เช่น ภูมิปัญญาจากการใช้ตาลตั้งแต่รากจนถึงยอด ไม่ว่าจะเป็น การทำน้ำตาล การสร้างผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล หรือการทำว่าวจุฬาที่กำลังสูญหายผู้มีฝีมือในการทำไปตามกาลเวลา การทำเกษตรอินทรีย์ที่มีประชาชนของรัชกาลที่ 9 เป็นผู้ให้ความรู้โดยตรง และต่าง ๆ อีกมากมาย หากเกิดแนวทางการพัฒนาขึ้นจริง ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ต้องมีความร่วมมือทั้งในด้านการสืบสาน การให้ความรู้ การปลูกฝัง และการอนุรักษ์ไว้ให้ยั่งยืน การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการ จัดการการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ต้องรณรงค์กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยว โดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน นอกจากนี้ ยังเป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นการกำลังใจหรือสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม

สอดคล้องกับทฤษฎีของ Strydom, Mangope & Henama (2018) ที่กล่าวว่าไว้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมจะเป็นการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างประโยชน์และพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้แก่คนในท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน ทั้ง 4 ด้าน คือ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน พื้นที่ของชุมชนและองค์กรภายในชุมชน การจัดการด้านบุคลากรและการเรียนรู้ ด้านระบบการจัดการ และสอดคล้องกับแนวคิดของ พจนา สวนศรี และสมภพ ยี่จ่อหอ

(2556) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) เป็นการท่องเที่ยว คำนี้ถึงความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม องค์กรชุมชน การจัดการ และการเรียนรู้ กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวโดยสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว มีสิทธิ์ในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ด้านองค์กรชุมชน 3) ด้านการบริหารจัดการ 4) ด้านการเรียนรู้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุตถนอม ตันเจริญ (2561) วิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางชั้นแตก จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม พบว่า ชุมชนมีวิธีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนมีความเกี่ยวข้องกับศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด 2) ด้านองค์กรชุมชน พบว่า การที่ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกันเป็นองค์ประกอบสำคัญของศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด รองลงมา คือ มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย อยู่ในระดับมาก 3) ด้านการจัดการ พบว่าชุมชนสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ และการมีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว เกี่ยวข้องกับศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด 4) ด้านการเรียนรู้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้เรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเรื่องการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือนมากที่สุด รองลงมาคือลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง อยู่ในระดับมากที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ลักษณะส่วนบุคคล ในภาพรวม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ และประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ และประสบการณ์การทำงาน เป็นปัจจัยที่ส่งผลหรือมีอิทธิพลต่อการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา (2555) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษา อำเภออินทร์บุรี จังหวัด

สิ่งบุรี พบว่า อายุ ระดับ การศึกษาและอาชีพ ที่แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ปัจจัยในการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมและนิทรรศการ และ ด้านแพ็คเกจที่มีให้บริการและตัวกลางเชื่อมโยงการบริการของแหล่งท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล กับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี อย่างมีนัยสำคัญเชิงสถิติที่ระดับ 0.001

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี นั้น เป็นผลมาจากปัจจัยด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านกิจกรรมและนิทรรศการ การเข้าถึงและการเดินทาง ด้านกิจกรรมและนิทรรศการ แพ็คเกจที่มีให้บริการและตัวกลางเชื่อมโยงการบริการของแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกและที่พัก การจะพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม ความท้าทายที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบันทำให้ชุมชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ชรธารณ์ ชัชวาลชาญชนกิจ (2564) วิจัยเรื่ององค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดระนอง ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดระนอง ได้แก่ ด้านกิจกรรม และด้านการให้บริการ มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดระนอง อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า ในด้านทรัพยากรธรรมชาตินั้น ชุมชนถ้ำรงค์มีความพร้อมในการต่อยอดเป็นอย่างมาก เพราะอุดมไปด้วยธรรมชาติที่สมบูรณ์และการสืบต่อวัฒนธรรมหลายประเภทเช่น การทำน้ำตาลโตนด การทำว่าวจุฬา การทำผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล ฯลฯ แต่มักเกิดปัญหาในเรื่องของการที่นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการทำลายธรรมชาติโดยไม่ได้ตั้งใจ ดังนั้น ชุมชนควรจะต้องตั้งกฎกติกาให้ชัดเพื่อสร้างวินัยให้กับทุกคน ทั้งยังควรมีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนมากยิ่งขึ้น เพื่อหาทางพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นระบบ เกิดการเรียนรู้ในข้อมูลชุดเดียวกันจากปราชญ์ประจำชุมชน เผยแพร่ตามโรงเรียนในตำบลเพื่อสืบทอดให้ลูกหลาน เป็นต้น

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การท่องเที่ยวชุมชนถ้ำรงค์ในปัจจุบันจะเน้นการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ โดย คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม

วัฒนธรรม และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เน้นการเรียนรู้ และร่วมมือ กันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ ทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริม และสร้าง โอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้มาเยือนที่ และมีการกระจายรายได้สู่ชุมชนเจ้าของแหล่ง ท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม สร้างงานสร้างรายได้กับประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว กระแสการ ท่องเที่ยวในอนาคตจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อมไป พร้อมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนต้องนำองค์ประกอบจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ด้าน องค์กรชุมชน 3) ด้านการจัดการ 4) ด้านการเรียนรู้ มาบูรณาการ ผ่านแนวทางเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ โดยใช้ 1) กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ 2) กลยุทธ์การเป็น พันมิตร 3) กลยุทธ์การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 4) กลยุทธ์ด้านนวัตกรรม 5) กลยุทธ์ ด้านพนักงาน 6) กลยุทธ์การตลาด เป็นเงื่อนไขขององค์ประกอบจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุตถนอม ต้นเจริญ (2560) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ประกอบด้วยการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนโดยรวม ด้วยกระบวนการทางสังคมที่มุ่งการ พัฒนาโดยมีคนใน ชุมชนเป็นศูนย์กลาง การรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนที่ยึดมั่นต่อความเป็น ธรรมในการจัดการ การมีส่วนร่วมใน การพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและ เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงสะท้อนมิติเชิงการเมือง รวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรม ด้วย กระบวนการส่งผ่านวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นต่อ ๆ ไป ซึ่งเป็นผลของการจัดการ ทรัพยากรในชุมชน ด้วยสมาชิกของชุมชนนั้น ๆ ลักษณะสุดท้ายคือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสิทธิในการ จัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่นเดียวกัน

องค์ความรู้ที่ได้รับ

ปัจจัยในการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมและนันทนาการ และด้านแพ็คเกจที่มีให้บริการ และตัวกลางเชื่อมโยงการบริการของแหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนให้มีความยั่งยืนและเกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่น ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับมาก ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ในการดำเนินการ ดังนี้ ควรมีการกำหนดระเบียบ กฎ กติกา และแนวทางเพื่อเคารพ และปกป้องวัฒนธรรมชุมชน ควรส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรชุมชนทั้งด้านวัฒนธรรมชุมชน และสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้กับประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ และประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยววิถี

ชุมชนอย่างยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ในการดำเนินการ ดังนี้ ควรมีการวางแผนในการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืนให้สอดคล้องกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ และ ประสบการณ์การทำงานของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ปัจจัยในการท่องเที่ยวในการบริหารงาน ในภาพรวม ด้านกิจกรรมและนิทรรศการ และด้านแพ็คเกจที่มีให้บริการและตัวกลางเชื่อมโยงการบริการของแหล่งท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ในการดำเนินการ ดังนี้ ควรนำปัจจัยในการท่องเที่ยวในการบริหารงาน ในภาพรวม ด้านกิจกรรมและนิทรรศการ และด้านแพ็คเกจที่มีให้บริการและตัวกลางเชื่อมโยงการบริการของแหล่งท่องเที่ยว ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืนให้มีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า ชุมชนควรจะต้องตั้งกฎกติกาให้ชัดเพื่อสร้างวินัยให้กับทุกคน ทั้งยังควรมีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนมากยิ่งขึ้น เพื่อหาทางพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นระบบ เกิดการเรียนรู้ในข้อมูลชุดเดียวกันจากปราชญ์ประจำชุมชน เผยแพร่ตามโรงเรียนในตำบลเพื่อสืบทอดให้ลูกหลาน เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ในการดำเนินการ ดังนี้ ควรมีการปลูกจิตสำนึกและส่งเสริมการสร้างวินัยให้ทุกคนในชุมชนร่วมมือกันในการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนให้มีความยั่งยืน และถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ สู่ลูกหลานในรุ่นถัดไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาของการท่องเที่ยววิถีชุมชนยั่งยืน ในพื้นที่ชุมชนอื่น

2.2 ควรมีการศึกษาบทบาทของภาครัฐและหน่วยงานหลักที่มีหน้ารับผิดชอบดำเนินงานพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยว

2.3 ควรศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชุมชนและนำผลวิจัยครั้งนี้ไปต่อยอดในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณ์ จุฑามณี. (2564). การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมคลองประเวศฝั่งเหนือ กรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวกรณีศึกษา อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ธง คำเกิด, อุทุมพร เรืองฤทธิ์, เพียงฤทัย เสี่ยงศิลป์, จิตรารภรณ์ เถรวัตร และชิตชนก มากจันทร์. (2563). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. สุพรรณบุรี: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี.
- พจนา สวนศรีและสมภพ ยี่จ้อหอ. (2556). คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน. เชียงใหม่: สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน.มหาวิทยาลัยพายัพ.
- เพ็ชรภรณ์ ชัชวาลชาญนิกิจ. (2564). องค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดระนอง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เมืองเพชรบุรี. (2566). เครือข่ายการเรียนรู้. เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม 2566 จาก <https://www.phetchaburicreativecity.com/th/networkinglearning>.
- สุดถนอม ต้นเจริญ. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 8(2), 32-41.

สุดถนอม ตันเจริญ. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางชั้นแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 13(2), 1-24.

Strydom, A. J., Mangope, D. & Henama, U. S. (2018). Lessons learned from Successful Community-Based Tourism Case Studies from the Global South. African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure, 7(5), 1-13.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. 3rd ed. Singapore : Harper International Editor.